

erkendes altsaa, at man ikke kunde komme fra et Princip til et andet, aldeles modstridende af det tidligere, uden at det kunde siges med en vis Berettigelse, at Overgangen var brat, men der var altsaa dog Besindighed mellem de Mænd, som gjorde Skridtet den Gang, og der er derfor ikke stor Rimelighed for, at de Skader, som kunde skyde deraf, skulde blive særdeles store. Jeg mener imidlertid, at det har vist sig, om ikke straks efter saa dog inden ret lang Tid, at der blev en hel Del Utilfredshed under den ny Næringslov, men samtidig dermed maa det ogsaa erkendes og er erkendt fra alle Sider, at der kan ikke inden for et tilsvarende Tidrum paavises en Udvikling af Handel og Industri her i Landet, som kan paa nogen Maade stilles ved Siden af den, som er foregaaet fra 1857 til nu. Man kan jo nu nok, som den højtærede Minister søgte at gøre gældende, sige, at det laa i andre Forhold, og det gjorde det til Dels ogsaa; men paa den anden Side tror jeg ikke, mange vilde mene, at Udviklingen vilde være gaaet saa rask frem, og jeg kunde fristes til at sige saa sikkert fremad, som den er gaaet, hvis vi vare blevne staaende under det gamle System, altsaa det er ikke Systemet, som er Skyld i, at Klagerne komme frem. Jeg kan, naar jeg lægger alt dette sammen og samler min Erfaring paa dette Omraade, ikke skønne rettere, end at det ikke er Overgangen fra Tvang til Næringsfrihed paa dette Omraade, som er Skyld i Klagerne, men Skylden ligger deri, at der er kommet et Moment til, som man ikke tidligere kendte, og det er Kapitalen, det er dette, at Kapitalmagten er bleven samlet paa enkelte eller dog paa saa Hænder, som have forstaaet at udnytte den fri Næringsret paa en saadan Maade, at den fik Fordelen deraf, og det ikke blot saadan, at den fik den Fordel, som kunde tilkomme Kapitalen, men ogsaa den Del deraf, som kunde tilkomme den personlige Kraft og det personlige Smile, som ligger i enhver Arbejdsfrembringelse.

Jeg kan med dette Grundsyn paa Sagen for Dje vanstelig gaa med til at tale om et godt Grundlag her, fordi det forekommer mig, at den Erkendelse, som jeg nævnte før, og som Kommissionen i Begyndelsen af sin Betænkning gav af, at Grundprincipperne fra 1857 skulde man blive tro imod, fastholdes ikke, men hele Arbejdet afviger i Grunden Punkt for Punkt fra disse Principper og er altsaa gaaet imod det, saaledes at det, som man kommer til, ikke stemmer sammen med det, man selv har erkendt for at være det rigtige. Forslaget staar i

sin Udformning med andre Ord i Strid med hvad de, der have været Fædre til det, selv have erkendt for at være rigtigt, nemlig Frihedsprincippernes Grundfætning. Paa den anden Side maa jeg erkende, at der ligger et stort, og med deres Synspunkt og deres Livsudvikling, der have gjort Arbejdet, for Dje, kan jeg ogsaa indrømme et godt Arbejde i dette Lovforslag. For mig staar det, som der her er leveret et brugbart Grundlag og et Grundlag, som det vilde være urimeligt fra Tingets Side at skyde fra sig. Jeg mener tværtimod, at man maa tage mod det med Velvilje, kan jeg sige, og skænke det en alvorlig Overvejelse, idet man søger at omdanne det saaledes, som det efter vor Opfattelse maa anses for heldigst, naar det skal træde ud i Livet.

Der er jo mange, der have været inde paa en Omtale af Enkeltheberne. Jeg skal ikke dvæle ved ret mange. Det er kun ganske enkelte Hovedstider af det, der i saa Henseende har været nævnt, som jeg løselig vil berøre. Jeg tror, at det at gaa i det enkelte, Paragraf for Paragraf, og tale om, hvad der i hver enkelt Paragraf kunde være hensigtsmæssigt af det, der staar, og om, hvad der kunde stryges og lempes o. s. v., hører mere hjemme i et Udvalg, og at Lovforslaget der kan faa en helt anderledes grundig og indgaaende Behandling med Hensyn til Enkeltheberne end ved en første Behandling i Salen. Jeg anser det for rigtigt, at Lovforslaget faar en saadan grundig Behandling, og at det sker i den alvorlige og ærlige Hensigt at naa til et Udslag, som er Udtrykt for de Ansøkers, vi maa forlange gjorte gældende, for at Lovven kan træde i Virksomhed. — Der er talt meget om Forbrugsforeningerne, og det var særlig med dem for Dje, at jeg bad om Ordet, men jeg kan efter de mange Udtalelser fatte mig kortere, end jeg ellers vilde have gjort det. Jeg vil sige med Hensyn til Forbrugsforeningerne, at man maa dele dem, hvad der jo for øvrigt ogsaa fremgaar af Lovforslagets Bestemmelser om dem, i de rene og i de blandede. De rene Forbrugsforeninger ere dem, der kun handle med deres egne Medlemmer, de blandede ere dem, der handle med alle. Nu søgte den højtærede Minister for lidt siden at gøre gældende, at det, Lovforslaget tilstgter, ikke vil være væsentlig forskelligt fra den bestaaende Tilstand; men det er ikke ganske rigtigt. I flere Forhold vil Lovforslaget, hvis det bliver til Lov, saaledes som den ærede sidste Taler pegede paa, virke paa en saadan Maade, at det i Virkeligheden vil hindre Foreningerne fra at arbejde, som de nu gøre. De blandede Forbrugsforenin-